

УДК 349.42

## ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ АГРАРНОГО ФОНДУ

**М.Ю. ПОКАЛЬЧУК, кандидат юридичних наук,  
Національний юридичний університет імені Ярослава  
Мудрого**

*У статті здійснено аналіз правового становища Аграрного фонду та його значення у проведенні цінової політики в агропромисловому комплексі України.*

***Аграрний фонд, Агрофінфонд, Агрофонд-зерно, сільськогосподарська продукція, державна аграрна інтервенція, товарна інтервенція, фінансова інтервенція.***

На шляху розбудови сучасної, незалежної, економічно розвиненої держави Україну спіткало багато труднощів, і зокрема в аграрному секторі. Проблемою України під час переходу до ринкових методів господарювання є нерозуміння кінцевої моделі, на досягнення якої спрямовані ринкові перетворення. На початку реформ держава припустилася істотної помилки, зруйнувавши централізовану планову систему господарювання, сподіваючись на формування класичної ринкової економіки за теорією Адама Сміта («Лад, в якому відбувається вільна гра ринкових сил») [1, с. 108].

Відсутність у керівників підприємств та населення навичок господарювання у нових умовах призвело до спаду виробництва й затяжної економічної кризи. Зрештою з'ясувалося, що обійтися без державного регулювання окремих процесів в економіці неможливо.

Варто погодитися із Ю.І. Кудріною відносно того, що сільське господарство дуже залежить від кліматичних умов, інших природних факторів. На обсяг одержуваної продукції впливає також кількість зайнятого у цій сфері населення та орієнтація на вирощування ними певних видів сільськогосподарських культур. Все це зумовлює необхідність ефективного коригування мінімальних закупівельних цін на об'єкти державного регулювання, зміни переліку таких об'єктів та обсягів їх закупівлі чи продажу і, як наслідок, необхідність періодичного регулювання попиту та пропозиції шляхом продажу або купівлі на Аграрній біржі об'єктів державного цінового регулювання з (або до) державного інтервенційного фонду [3, с. 7].

**Мета даної статті** – науковий аналіз правового становища Аграрного фонду та висвітлення основних проблем його діяльності, розкриття їх сутності та змісту.

Переходячи до основного викладу зазначимо, що ст. 3 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р. № 1877-IV [4] визначає, що держава здійснює регулювання гуртових цін окремих видів сільськогосподарської продукції, встановлюючи мінімальні та максимальні інтервенційні ціни, а також застосовуючи інші заходи, визначені цим Законом, при дотриманні правил антимонопольного законодавства та правил добросовісної конкуренції.

Тому, відповідно до положень Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» [4] та постанови Кабінету Міністрів України «Про Аграрний фонд» від 6 липня 2005 р. № 543 [5], було створено Аграрний фонд, який є державною бюджетною спеціалізованою установою, уповноваженою реалізовувати державну цінову політику в агропромисловому секторі економіки. Згідно з положеннями вказаних нормативно правових актів Аграрний фонд належить до сфери управління Міністерства аграрної політики та продовольства України, є підзвітним та підконтрольним йому. Фонд є бюджетною організацією, має свій кошторис, рахунки та здійснює неприбуткову діяльність у межах, визначених законодавством.

Роль та значення Аграрного фонду є дуже важливим і підкреслюється його завданнями, що містяться у п. 6 «Положення про Аграрний фонд», затвердженого відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про Аграрний фонд» від 6 липня 2005 р. № 543 [5]:

- проведення цінової політики в АПК у межах, визначених законом, виконання від імені держави функції кредитора на період дії режиму заставних закупівель окремих об'єктів державного цінового регулювання;
- виконання бюджетних програм, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний рік;
- формування державного інтервенційного фонду об'єктів державного цінового регулювання виключно для здійснення товарних та фінансових інтервенцій на організованому аграрному ринку.

Із зазначених завдань Аграрного фонду можна зробити висновок про можливість його впливу на ціноутворення на ринку сільськогосподарської продукції за допомогою здійснення державних аграрних інтервенцій, які поділяються на товарні інтервенції та фінансові інтервенції.

Товарна інтервенція – це продаж сільськогосподарської продукції при зростанні цін на організованому аграрному ринку понад максимальний рівень, що здійснюється з метою досягнення рівня рівноваги, у тому числі шляхом продажу товарних дериватив.

Фінансова інтервенція – придбання сільськогосподарської продукції при падінні спотових цін на організованому аграрному ринку нижче мінімального рівня, яка здійснюється з метою досягнення рівня рівноваги, у тому числі шляхом придбання товарних дериватив (ст. 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України»).

Як ми вже зазначали, правове положення Аграрного фонду визначається на основі постанови Кабінету Міністрів України «Про Аграрний фонд» від 6 липня 2005 р. № 543 [5]. Крім того, постановою

Кабінету Міністрів України «Про утворення публічного акціонерного товариства «Аграрний фонд»» від 22 квітня 2013 р. № 364 [6], фактично було засновано новий в організаційно-правовій формі публічного акціонерного товариства зі статутним капіталом 5000000000 грн., сто відсотків якого належить державі. Управління корпоративними правами відповідно до прав держави у статутному капіталі здійснює Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Тому, можна зробити висновок, що в сучасних умовах державної політики державної підтримки сільського господарства паралельно існують два Аграрні фонди, які мають зовсім різну організаційно-правову форму. При чому, у постанові Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2013 р. № 364 [6] не йдеться про припинення діяльності Аграрного фонду, що існує відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 6 липня 2005 р. № 543 [5], та не йде мова про жоден із видів правонаступництва. Тобто, на сьогодні в Україні виникла ситуація, коли може здатися, що цінову політику на організованому ринку сільськогосподарської продукції визначають дві самостійні структури, проте аналіз положень Статуту, що регулює діяльність Аграрного фонду, створеного у 2013 р., дає можливість стверджувати, що «новий» Аграрний фонд позбавлений права здійснювати державні аграрні інтервенції («Статут публічного акціонерного товариства «Аграрний фонд»» (далі Статут), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 698 [7]).

Статут визначає, що товариство є публічним акціонерним товариством, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями.

Метою діяльності вказаного товариства є створення сприятливих умов для розвитку сільського господарства, функціонування ринку сільськогосподарської продукції, підтримки вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника, а також одержання прибутку від впровадження господарської діяльності відповідно до законодавства. Крім того, Статут визначає, що до предмету діяльності товариства належить: вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; оптова та роздрібна торгівля харчовими продуктами; оптова торгівля мінеральними добривами та промисловими товарами; надання різного роду послуг сільськогосподарським товаровиробникам та інше.

Аналізуючи вищезазначене, можна стверджувати, що новостворений Аграрний фонд є повноцінним сільськогосподарським товаровиробником із значним обсягом можливих видів діяльності. Крім того, у Статуті не йдеться про можливість здійснення впливу на ціноутворення сільськогосподарської продукції шляхом прийняття державних аграрних інтервенцій (товарних, фінансових). Тому, йдеться про Аграрний фонд, як самостійний суб'єкт господарювання, який може впливати на рівень цін сільськогосподарської продукції на організованому аграрному ринку лише за рахунок власно виробленої сільськогосподарської продукції, надання

власних послуг з матеріального та економічного забезпечення інших сільськогосподарських товаровиробників на засадах економічної конкуренції. І це, на наш погляд, є досить правильно, оскільки суб'єкт, який здійснює господарську діяльність з метою отримання прибутку не в змозі об'єктивно здійснювати політику регулювання цін на сільськогосподарську продукцію.

Викладена точка зору щодо господарської діяльності Аграрного фонду підтверджується тим, що 27 січня 2014 р. відповідно до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України було створено дочірнє підприємство Аграрного фонду «Агрофонд-зерно», що спеціалізується на виробництві борошномельної та круп'яної продукції, оптової торгівлі зерном, насінням та кормами для тварин, складським господарством, вирощуванням зернових та олійних культур, а також наданням посередницьких послуг в торгівлі сільгоспсировиною, живими тваринами та наданням послуг з перевезення.

Крім того, 13 лютого 2014 р. наказом № 73 Міністерства аграрної політики та продовольства України відповідно до «Державної програми активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки» на базі новоствореного Аграрного фонду прийнято рішення про створення ще одного дочірнього підприємства «Агрофінфонд», метою заснування якого є надання сільськогосподарським товаровиробникам фінансових послуг, зокрема лізингових, а також керівництво фондами. Головним завданням «Агрофінфонду» стане зниження вартості позикових коштів для виробників, при чому кошти будуть видаватися на фінансування першочергових проектів в агропромисловому комплексі України. Мова йде в першу чергу про інфраструктурні проекти, тваринництво, насінництво та виробництво засобів захисту рослин, а також придбання сільськогосподарської техніки.

Отже, станом на сьогодні в Україні функціонує Аграрний фонд, що діє відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про Аграрний фонд» від 6 липня 2005 р. № 543 [5], основним завданням якого є здійснення державних інтервенцій в обсягах, що дозволяють встановити цінову рівновагу на рівні, не нижчому за мінімальну інтервенційну ціну та не вищому за максимальну інтервенційну ціну. Тобто, Аграрний фонд є тією державною установою, за допомогою якої держава впливає на рівень цін на ринку сільськогосподарської продукції. А також, функціонує Аграрний фонд, створений відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення публічного акціонерного товариства «Аграрний фонд»» від 22 квітня 2013 р. № 364 [6], предмет та завдання якого вказують на його статус як сільськогосподарського товаровиробника.

Щодо діяльності дочірніх підприємств «Агрофонд-зерно» та «Агрофінфонд», то варто зазначити, що в сучасних умовах їх діяльність підлягає аудиту з метою з'ясування доцільності їх існування на аграрному ринку [8].

Таким чином, на нашу думку, з метою удосконалення заходів державної аграрної політики України у аграрному секторі, слід уточнити правове становище Аграрного фонду Тобто, варто визначити, що якщо на

ринку сільськогосподарської продукції будуть діяти одночасно обидва Аграрні фонди, то обов'язкового уточнення потребують завдання та функції кожного з них. Якщо ж на ринку залишиться лише публічне акціонерне товариство «Аграрний фонд», який є правонаступником Аграрного фонду, що діяв відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про Аграрний фонд» від 6 липня 2005 р. № 543 [5], то у такому разі про це має бути зазначено у постанові Кабінету Міністрів України «Про утворення публічного акціонерного товариства «Аграрний фонд»» від 22 квітня 2013 р. № 364 [6].

На наше переконання, здійснення впливу з боку держави на цінову політику у аграрному секторі в межах державної програми підтримки сільського господарства є дуже важливим та необхідним у сучасних умовах, та має здійснюватися лише державною установою – Аграрним фондом, як це визначено у Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України».

#### Список літератури:

1. Аграрне право України : Підручник / За ред. О.О. Погрібного. – К. : Істина, 2007. – 448с.
2. Аграрне право України : підручник / В.М. Єрмоленко, О.В. Гафурова, М.В. Гребенюк [та ін.]; за заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 608с.
3. Кудріна Ю.І. Правове становище аграрного фонду України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / Ю.І. Кудріна. – К., 2012. – 21 с.
4. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 49. – Ст.527.
5. Про Аграрний фонд : постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 2005 р. № 543. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
6. Про утворення публічного акціонерного товариства «Аграрний фонд» : постанова Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2013 р. № 364. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
7. Про затвердження Статуту публічного акціонерного товариства «Аграрний фонд» : постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 698. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
8. Міністр аграрної політики та продовольства Ігор Швайка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua>

*В статье осуществлен анализ правового положения Аграрного фонда и его значение в проведении ценовой политики в агропромышленном комплексе Украины.*

***Аграрний фонд, Агрофинфонд, Агрофонд-зерно, сільськогосподарська продукція, державна аграрна інтервенція, товарна інтервенція, фінансова інтервенція.***

*This article analyzes the legal status of the Agrarian Fund and its importance in the conduct of pricing policies in the agricultural sector of Ukraine.*

***Agrarian Fund, agricultural products, agricultural state intervention, trade intervention, financial intervention.***